

۲۰۳۷۷۹۹

السلامة للجميع

در آموزش الفبا، نشانه‌ها را چگونه بیاموزیم؟

مؤلفان :

فائزه سامانی پور

هاجر معدن‌دار

علی بهادری

شابک	۹۷۸-۶۲۲-۳۱۶-۱۵۵-۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۵۸۱۲۲
عنوان و نام پدیدآور	در آموزش الفبا، نشانه‌ها را چگونه بیاموزیم؟ مولفان: فائزه سامانی‌پور، هاجر معدندار، علی بهادری.
مشخصات نشر	تهران: گروه آموزشی مدرس: سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۷۹ ص: مصور، جدول.
موضوع	الفبای فارسی -- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع	(Persin language -- Alphabet -- Study and teaching (Elementary
موضوع	خواندن (ابتدایی) -- ایران -- راهنمای آموزشی
موضوع	Reading (Elementary) -- Iran -- Study and teaching
رده بندی دیویی	۶۰۴۴/۳۷۲
رده بندی کنگره	۱۳۹۸ ۲س۲ ۱۵۷۷
سرشناسه	ساز زر، فائزه، ۱۳۷۲-
شناسه افزوده	معدندار، جبر، ۱۳۷۲-
شناسه افزوده	بهادری، علی، ۱۳۵۰-
وضعیت فهرست نویسی	فیا

عنوان: در آموزش الفبا، نشانه‌ها را چگونه بیاموزیم؟

مولفان: فائزه سامانی‌پور، هاجر معدندار، علی بهادری

ناشر: انتشارات سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

صفحه آرای: مهتاب دوستی

طراح جلد: مهتاب دوستی

ناظر: نسرين خانی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء: ۳۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و نشر: تهران، ملارد، مارلیک، بلوار هفت تیر، مجتمع تجاری اداری امیر، آکادمی تخصصی دکتری - تلفن تماس: ۰۲۱-۶۵۱۴۰۰۲۷
 فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶، وب سایت: www.rezomephd.ir پست الکترونیک: info@rezomephd.ir

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۴	بخش اول
۴	نکات کلی در مورد تدریس فارسی خوانداری اول دبستان
۵	فصل اول: نکات کلی نگاره ها
۵	اهداف کلی بخش نگاره ها:
۷	فصل دوم: بررسی تک تک نگاره ها
۷	«نگاره ی ۱» «به خانه ما خوش آمدی»
۸	«نگاره ۲» «بچه ها، آماده»
۸	اهداف درس:
۸	فعالیت ها:
۹	«نگاره ۳» «یک، دو و سه، راه، راه، راه»
۱۱	«نگاره ۴» «به مدرسه رسیدیم»
۱۲	«نگاره ۵» «از کلاس ما چه خبر؟»
۱۲	«نگاره ۶» «بازی، بازی، تماشا»
۱۴	«نگاره ۷» «به به، چه روستایی!»
۱۵	«نگاره ۸» «چه دنیای قشنگی!»
۱۶	شعر پیشنهادی برای تدریس این نگاره:
۱۶	«نگاره ۹» «در مسجد محله»
۱۶	فعالیت ها:
۱۷	«نگاره ۱۰» «نوروز در خانه ما»
۱۹	فصل سوم: نکات کلی نشانه ها
۱۹	اهداف کلی بخش نشانه های ۱ و ۲:
۲۲	فصل چهارم: بررسی موردی نشانه ها
۲۲	بخش دوم کتاب خوانداری اول دبستان - آموزش نشانه های ۱
۲۲	درس اول ← آب - باران

- ۲۲..... فعالیت های کتاب خوانداری:
- ۲۳..... فعالیت های کتاب نوشتاری:
- ۲۳..... درس دوم ← ابر - باد
- ۲۴..... درس سوم ← مدرسه - کلاس
- ۲۵..... درس چهارم ← توت - تاب
- ۲۶..... درس پنجم ← ماد - نان
- ۲۷..... درس ششم: ایران - سرباز
- ۲۸..... درس هفتم ← استخر - گردش
- ۲۹..... درس هشتم ← دریا - اردک
- ۳۱..... درس نهم ← لک لک - ورزش
- ۳۲..... درس دهم ← پرواز - جنگل
- ۳۳..... درس یازدهم: روز برفی - درخت
- ۳۴..... درس دوازدهم ← همکاری - گل
- ۳۵..... درس سیزدهم ← همکاری - گل
- ۳۶..... درس چهاردهم ← مهتاب - چشمه و چراگاه
- ۳۷..... درس پانزدهم ← ژاله و میوه - کتاب خوانی
- ۳۸..... (بخش سوم کتاب بخوانیم اول دبستان - آموزش نشانه های ۲)
- ۳۸..... درس شانزدهم ← در بازار
- ۳۹..... درس هفدهم ← صدای موج - سفر دلپذیر

درس هجدهم ← علی و معصومه - مثل خورشید ۴۶

درس نوزدهم ← خلیفون ۴۳

درس بیستم ← رضا - لحاظات انقلاب ۴۴

درس بیست و یکم ← لای پشت و مرغابی ها - درس آزاد ۴۵

درس بیست و دوم ← پیامبر مهربان ۴۶

بخش دوم ۴۸

نمونه های درس ورزی در آغاز سال ۴۸

بخش سوم ۵۰

نمونه سر پوشه (صفحه عربی)، سه از فارسی ۵۰

بخش چهارم ۵۲

جدول نشانه ها ۵۲

بخش پنجم ۵۵

تجاریبی برای تدریس نشانه ها ۵۵

بخش ششم ۵۷

آموزش نشانه ها ۵۷

فصل اول: سر مشق نشانه ها ۵۸

فصل دوم: تمرین درس به درس ۶۱

درس دوم ۶۸

درس چهارم ۸۱

درس پنجم ۸۷

درس ششم ۹۰

درس ۷ ۹۸

درس ۸ ۱۰۵

درس ۹ ۱۰۹

درس ۱۱ ۱۱۸

۱۲۳	درس ۱۲
۱۲۹	درس ۱۳
۱۳۵	درس ۱۴
۱۴۵	درس ۱۶
۱۵۲	درس ۱۸
۱۵۶	درس ۱۹
۱۵۸	درس ۲۰
۱۶۹	فصل سوم: تمایز تنبیه
۱۷۲	بخش چهارم
۱۷۲	بیوگرافی شاعران و نویسندگان

www.ketab.ir

مقدمه

کتاب فارسی در پایه ی اول ابتدایی از آن رو که در آغاز آموزش های زبانی قرار دارد، از دید ساختاری اندکی با کتاب های دیگر متفاوت است. کتاب فارسی در سال اول، شامل سه بخش نگاره ها، نشانه های ۱ و نشانه های ۲ است و ساختار انتخابی آن بر مبنای مراحل رشد زبان و توانایی یادگیری نوآموزان طراحی شده است. نگاره ها، بخش چند منظوره کتاب فارسی اول است که مهم ترین ارکان آموزش زبان، یعنی تقویت دو مهارت "گفتن" و "گوش دادن" را شامل می شود. در رویکرد جدید، واژه "نگاره" به جای "لوحه" برگزیده شده است. این واژه از نظر دستوری، اسم مشتق است و فرهنگستان زبان فارسی آن را در معنای نقش، شکل و صورت نقوش پذیرفته و تصویب کرده است. نگاره ها قابلیت آن را دارند تا فضایی شاد و پرتحرک را برای دانش آموزان پایه اول فراهم آورند و آنها را برای پذیرش محیط جدید و نا آشنا، افراد جدید و نا آشنا و نیز مواجهه با خرد درس به پایه پدید آمده ای نو در زندگی آنها آماده سازند. اساس، پایه های اساسی یادگیری یا نگاره ها شکل می گیرند.

در این پایه، ده نگر برای چهار هفته، پیش بینی شده است و ده موضوع مشخص را شامل می شوند. هر نگاره، عنوان و موضوعی خاص دارد که دربرگیرنده مطالب آن نگاره است. رویکرد آموزش نگاره ها از کل به جزء است. در واقع ابتدا تصویر بزرگ نگاره با هدف تشویق دانش آموزان به سخن گفتن، خوب دیدن، تفکر و خوب گوش دادن پیش روی آنها قرار می گیرد. سپس تصاویر کوچک زیرنگاره همراه با نام هر تصویر عرضه می شود تا تصویر و نام آن، هر دو در ذهن دانش آموز ثبت شود. ذکر نام هر تصویر تنها برای آشنایی با شکل کلی کلمه است نه یادگیری شکل نوشتاری آن. یعنی در این فرایند به جای تأکید بر روی واژه، بر روی تصویر تأکید می شود اما گسترش گنجینه واژگانی و تحلیلی بر تصویرخوانی و توجه به توان درک و میزان پیشرفت سوادآموزی از نگاره یک تا ده برای بچه ها متفاوت بود و مبتنی بر رعایت اصل حرکت از ساده به دشوار مطابق با توانایی ذهنی و زبانی کودکان سازماندهی شده است.

در بیان اهداف نگاره ها به عنوان مهم ترین بخش اهمیت و انگیزه اسامی به آنها در کتاب فارسی اول باید گفت اهداف در سه سطح دانشی، مهارتی و نگرشی قابل تبیین هستند. اهداف دانشی مترتب بر نگاره ها، شامل آشنایی با مفاهیم اولیه صوت آموزی به کمک تصاویر؛ گسترش واژگان پایه کودک و یاد دادن و آموختن تلفظ درست و کاربرد واژه ها در زمینه؛ و آشنا ساختن دانش آموز با نهاد خانواده، اعضای خانواده و جایگاه و وظایف هر یک از اعضای خانواده است.

اهداف مهارتی نگاره ها هم، از یک سو، تقویت مهارت های آموزشی شامل مهارتهای تفکر (دو مهارت سخن گفتن و گوش دادن با توجه به کتاب بخوانیم)، مهارت نوشتن (مرحله مقدماتی نوشتن: افزایش مهارت دست برای نوشتن شکل، با توجه به کتاب بنویسیم)، مهارت شعرخوانی (مهارت اجرای کارهای

حمعی) مهارت تصویرخوانی (مهارت توجه به جزئیات و دقت برای کشف پداسسه ها) مهارت تقویت حافظه بصری، تصحیح استنباطات تلفظی و یادگیری جملنه بندی معیار را مورد توجه قرار می دهد و از دیگر سو بر تقویت مهارت های اجتماعی و شخصی از قبیل برقراری ارتباط موثر با آموزگار، برقراری ارتباط موثر با دانش آموزان، نظم و ترتیب تمرکز دارد.

اهداف نگرستی نگاره ها نیز شامل ایجاد نگرش مثبت به زبان فارسی، نهاد خانواده و اعضای خانواده، واژه های نگرشی و عاطفی اعضای خانواده از قبیل دوستی، محبت، علاقه، همکاری، دلسوزی، همراهی و کمک؛ تبیین ارزش و اهمیت و جایگاه خانواده در زندگی کودک و جامعه؛ تبیین لزوم احترام به کانون خانواده؛ اهمیت و نقش پدر و مادر در زندگی؛ نقش کودک در خانواده؛ شناخت وظایف هر یک از اعضای خانواده؛ شناخت حقوق هر یک از اعضای خانواده؛ پذیرش مسئولیت و ایجاد اشتیاق به همکاری در خانواده و با اعضای خانواده است. بنابراین در رویکرد جدید نگاره ها اهمیت و کارکردی چند بعدی دارند و هر نگاره مجموعه یک کل یکپارچه است که ابتدا دانش آموز با کلیت آن آشنا می گردد و بعد اجزایی از درون آن استخراج می شود و درمیان دیداری قرار می گیرد تا توان ذهنی، قدرت و نگهداری مطالب در حافظه، میزان گسترش حوزه ی واژگان، میزان تسلط بر زبان و میزان انطباق آموخته های او با اهداف در این بخش سنجیده شود.

با این همه، در کتاب فارسی اول، مباحث آموزش های زبانی، آموزش نشانه ها و شکل های مختلف آن و تمامی فعالیت ها و تمرین ها پیرامون آموزش حروف و مصوت ها زبان فارسی است. نشانه ها در دو گروه نشانه های یک و نشانه های دو تقسیم بندی و ارائه شده است. نشانه های یک، ۳۰ نشانه خطی هستند که طی ۱۲ درس و در ۱۲ هفته آموزش داده می شوند. نشانه های ۲ هم که عمدتاً حروف عربی هستند و درجه دشواری بیشتری نسبت به بقیه حروف دارند، متفاوت از بخش ۲ و ۱ یعنی نگاره ها و نشانه های ۱ تدریس شده و بالطبع روش تدریس آن نیز متفاوت از آن دو خواهد بود.

نشانه های دو، ۱۰ نشانه (تشدید - ص ت ع ح ض ط غ ظ ذ) را در شمول خود دارد که اصطلاحاً به آنها نشانه های عربی هم گفته می شود. در این بخش حروفی آموزش داده می شود که دانش آموزان صدای آن را با نشانه های دیگر قبلاً یاد گرفته اند و در واقع حروفی هستند که در مقابل صوت واحد قرار دارند، به همین جهت دانش آموزان در نوشتن شکل این اصوات مشکلات فراوانی دارند و اغلب غلط های املایی هم به خاطر وجود چند نشانه در مقابل صوت واحد است. روش تدریس نشانه های دو، روشی اکتشافی است، در این روش خود دانش آموزان از طریق جستجو و آزمایش و خطا، مفهوم مورد نظر را کشف کرده و نشانه جدید را نامگذاری می کنند. این روش برای کودکان بسیار لذت بخش و یادگیری حاصل از آن بسیار پایدار است و درست از این رو است که در نشانه های ۲ نشانه جدید به علت استفاده از روش اکتشافی به رنگ قرمز نوشته نشده است. ممکن است در دروس اول و دوم از این بخش، از باب تفاوت در روش تدریس با بخش

های قبلی دانش آموزان اندکی سر در گیم شوند اما بلافاصله بر موضوع تسلط یافته و حتی پس از آن، تدریس تدریس نشده هم غالباً به خاطر علاقه برانگیخته بچه ها به کشف نشانه های بیشتر، توسط دانش آموزان مطالعه خواهد شد.

کتاب حاضر به شکل اختصاصی بر آموزش نگاره و نشانه های کتاب فارسی اول ابتدایی و اهداف مستقیم و غیرمستقیم آنها تمرکز دارد و بر آن است تا به قدر بضاعت و توان علمی و تجربی نگارندگان، در این راه مدد رسان تمامی کسانی باشد که به عنوان آموزگار، مربی یا والدین دانش آموزان پایه اول ابتدایی، تلاش دارند تا آنها به گونه ای مناسب، موثر و ماندگار، آغازین گام ها را در راه زبان آموزی و برخورداری از سواد خواندن، نوشتن و تامل کردن بردارند. این کتاب به گونه ای تدوین و سازمان دهی شده است که ضمن تمرکز تخصصی بر فرایند آموزش نگاره ها و نشانه ها، مؤلفه ها و مقولاتی نظیر ایجاد رغبت به تلاش فردی و گروهی، همراه کردن آموزش با نشاط و شادی و تحرک در جریان یادگیری، تک بعدی عمل نکردن، توجه به تفاوت های فردی، آموختن، ایجاد امکان تکرار تدریس در دفعات زمانی مختلف، تسهیل فرایند آموزش نشانه ها و امکن تک، از توسط تمامی والدین حتی آنها که فاقد هر گونه تخصص و تجربه در امر آموزش و تدریس هستند را مورد توجه قرار داده است. امید است اهل فن؛ استادان، معلمان و افراد متخصص در حوزه آموزش و یادگیری، نکات دگران را از انتقادات و پیشنهادات سازنده و سودمند خود بی نصیب نمایند.